

**İKRAZATÇILIĞIN
VERGİ
HUKUKU
KARŞISINDAKİ
DURUMUNUN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Tarık TAŞKIRAN
Vergi Kontrol Memuru

I - GİRİŞ

Gelir Vergisi Kanunu'nun 1. maddesinde gelir "Bir gerçek kişinin bir takvim yılında elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarı" olarak tanımlanmış, Kanunun 2. maddesinde ise gelir unsurları belirtilmiştir.

Gelir Vergisi Kanunu'nda ayrıca düzenlenmemiş olmakla birlikte ticari kazançlar ve menkul sermaye iratları içinde değerlendirilen ikrazatçılık, halk dilinde kullanıldığı şekliyle faizcilik veya tefecilik günümüzde yaygın bir faaliyet türüdür.

Aynı tanımlanmış olmakla birlikte ikrazatçılık ve tefecilik ödünç ve borç verme, karşılığında faiz elde etme sonucunu doğuran bir faaliyettir. Bu nedenle yazımıza öncelikle faiz ve faizle ilgili kavramların ve faizin gerek genel hukuk, gerekse vergi hukuku karşısındaki durumunun açıklanması ile başlayacağız.

II - FAİZ ve FAİZ İLE İLGİLİ KAVRAMLAR:

Faiz, iktisadi, ticari ve hukuki çerçevede birçok tanımla açıklanmaktadır. En basit tanımı ise "Bir para alacaklısının, borçlusundan istemeye hakkı olan ve ana paraya eklenen para miktarı"dır.

Faiz ve faiz gelirinin vergilendirme karşısındaki durumunu tanımlayabilmek için ilgili

diğer kavramlarında açıklanması gerekir. Bu kavramlar ve açıklamalarına aşağıda yer verilmiştir.

İKRAZ: Ödünç ve borç verme

İKRAZAT: Ödünçler, borçlar, ödünç vermeler, borç verilen paralar.

TEFECİ: El altından yüksek faizle ödünç para veren kimse, faizci, murabahacı

MURABAHA: Bir malı çok fazla kârla satma, yasanın izin verdiği sınırdan aşkın faiz alma, tefecilik

KARZ: Borç, ödünç

Tanımlardan da görüldüğü gibi, karz, ikraz ve ikrazat kavramları ile tefecilik, murabahacılık ve faizcilik kavramları birbirleriyle iç içedir. Ancak yine de aralarında ayrım bulunduğu anlaşılmaktadır. Örneğin; tefecilik ve murabahacılıkta "yüksek" veya "yasanın izin verdiği sınırdan aşkın" faiz alma söz konusu iken, ikrazatçılıkta bu ifadeler yer verilmemektedir. Bu da, faiz almanın yasalarla düzenlendiğini ortaya koymaktadır.

2279 Sayılı Ödünç Para Verme İşleri Kanunu'nun 1. maddesinde "Ödünç para verme işiyle iştigal edenlere" yetkili makamlardan izin alma mecburiyeti getirilmiştir.

6.10.1983 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe giren 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 1. maddesinde;

1 - Bu kanun hükmünde kararname uyarınca ikrazatçılık yapmak üzere izin belgesi alınmadan ödünç para verme işleri ile uğraşılması,

2 - Bu kanun hükmünde kararname uyarınca izin belgesi iptal edildiği veya iptal edilmiş sayıldığı halde ödünç para verme işlerine devam edilmesi,

3 - Bu kanun hükmünde kararnamenin diğer hükümlerinin (buna belirlenen faiz nisbetide dahildir.) ihlal edilmesi, "TEFECİLİK" olarak tanımlanmıştır.

Bu düzenlemelerde göstermektedir ki, "Ödünç Para Verme" işleri ile uğraşanlar yasal çerçevede kalırlarsa "İKRAZATÇI" yasal çerçevenin dışına çıkarlarsa "TEFECİ" olarak tanımlanmaktadır.

Tefecilikte, yasal düzenlemenin dışında kalınarak suç işlendiği ve eylemin kanunlarla yasaklandığı dikkate alınsa da 213 sayılı VUK'nun 9.

maddesine göre vergiyi doğuran olayın kanunlarla yasak edilmiş bulunması mükellefiyeti ve vergi sorumluluğunu kaldırmaz. Bu nedenle iki tanım tek olarak ikrazatçılık çerçevesinde değerlendirilecektir.

III - İKRAZATÇILIĞIN GENEL HUKUK KARŞISINDAKİ DURUMU :

İkrazatçılıkta biri borcu veren, diğeri borcu alan olmak üzere iki taraf, ortada ise para olarak ifade edilen iktisadi kıymet bulunmaktadır. İşlemlerde sözleşme yapılmalı, alacak temin edilmeli ve talep edilmelidir.

Bu nedenle işlemin AKİT, TEMİNAT ve TAKİP olarak üç aşaması bulunacaktır.

A - AKİT ve BORÇLAR KANUNU:

İşlem, Borçlar Kanunu'nda, "Karz Akdi" olarak tanımlanmaktadır. Kanunun 306. maddesine göre, karz, kullandırma gayesi güden sözleşmelerdir. Karz sözleşmesiyle, karz veren, bir miktar para veya diğeri bir misli şeyin mülkiyetini karz alana devretmeye, karz alanda, miktar ve vasıfta eşit aynı neviden misli şeyi karz verene geri vermeyi taahhüt ederler.

Buradan da anlaşılacağı üzere, karz sözleşmesinin konusunu ancak para ve misli (şeker, pirinç, buğday vb.) şeyler teşkil edebilir (B.K. Md. 306).

Karz sözleşmesine konu olan misli şeyler genellikle "kabili istihlak" olan şeyler, yani tüketim maddeleridir. Ancak, uygulamada en çok rastlanılan karz konusu paradır.

Karz sözleşmesi, "Adi Karz" ve "Ticari Karz" olarak iki türlüdür. Adi karzda, taraflar faiz kararlaştırmamış iseler, karz alanın faiz vermesi gerekmez (B.K. Md. 307/1). Ticari karzda ise durum böyle değildir. Gerçekten B.K. Md. 307/2. uyarınca ticari karzlarda faiz şart edilmemiş olsa bile faiz vermek gerekir. Öyleyse ticari karz daima ivazlıdır.

Karz sözleşmesi iki tarafa da borç yükler. Karz veren, karz konusu olan para veya misli şeyi karz alana teslim etmek zorundadır. Karz alanın borçları ise iki başlıkta değerlendirilebilir.

aa - Geri Verme Borcu:

Karz alan, karz olarak aldığı şeyi, aynı miktar ve vasıfta geri vermekle yükümlüdür. Geri verme borcunun kapsamı yani karz alanın ne miktarda

geri vermeyle yükümlü olduğu, sözleşmeye göre değil, fakat gerçekten verilen miktara göre tespit ve tayin edilir.

Örneğin (A) şahsı sözleşmede 1.000.000.- TL. karz vermeyi taahhüt etmiş olmakla birlikte 500.000.- TL. vermişse, karz alan (B) şahsının geri verme borcu sadece 500.000.- TL.'dir.

Taraflar sözleşmede geri verme borcunu ifa zamanını tespit etmemiş olabilirler veya bu zamanın tespiti, yani geri verme borcunun muacceliyet kazanması taraflardan herhangi birinin ihbarda bulunmasına bağlanmış bulunabilir. Bu takdirde, geri verme borcu, vadenin sonunda veya ihbarın karşı tarafa vardığı anda muaccel olur. Taraftarların geri verme zamanı hakkında sözleşmeye bir hüküm koymamış olmaları halinde ise, karz alanın geri verme borcu ilk talepten altı hafta sonra muaccel olur (B.K. Md. 312).

bb - Faiz Borcu:

Karz alanın bir diğer borcu da faiz borcudur. Karz alanın faiz borcu ticari karzda her zaman, adi karz da ise faiz şart edilmiş olduğu takdirde doğar. Faiz miktarı ayrı açıklama konusu yapılacağı için bu bölümde ayrıntıya yer verilmeyecektir.

Karz şekle tâbi sözleşmelerden değildir. O halde akdin geçerli olabilmesi için belli bir şekilde yapılmasına, örneğin yazılı şekilde yapılmasına gerek yoktur. Ancak ispat bakımından yazılı olarak yapılmasında fayda vardır. Uygulamada sözleşmeler Noterlerde yapılmaktadır.

B - TEMİNAT ve MEDENİ KANUN ile TİCARET KANUNU:

1 - Teminat ve Medeni Kanun:

Şekle tabi olmadan yapılan akdin konusunu teşkil eden alacağın güvence altına alınması alacaklının en doğal hakkıdır. Bunun temin edilmesi, diğer bir ifade ile teminat altına alınması Medeni Kanun'da düzenlenmiştir. Bunlar taşınmaz rehini ile taşınır rehini olarak Rehin Hukukunda açıklanmaktadır.

Rehin Hakkı:

Sınırlı ayni haklar arasında bulunan rehin kurumunun ekonomik hayatta önemli bir yeri vardır. Bu hak, sahibine sınırlı bir erk sağlar. Bu erk

şöyle belirir: Borçlu borcunu ödemediği takdirde, alacaklı rehnin konusunu teşkil eden şeyi sattırarak paraya çevirir. Bu suretle, rehnelen alacaklı rehnedan borçludan alacağını elde eder.

Rehin hakkı, borçlunun alacaklıya ödemekle yükümlü olduğu edimi, belli bir şey üzerinde teminat altına almaktadır.

aa - Taşınmaz Rehni:

Taşınmaz rehnini yöneten ilkeler Medeni Kanunda düzenlenmiştir. Gerektiğinde kanuna başvurulabileceği dikkate alınarak ayrıntıya girilmeyecek ve taşınmaz rehin çeşitlerinde uygulama alanı en geniş olan "İpotek" bu bölümde açıklanacaktır.

İpotek:

Medeni Kanunun 796/1. maddesinde, "Halen mevcut veya ileride vücut bulacak yahut bulması muhtemel olan herhangi bir alacağın temini için ipotek kurulabilir" hükmü yer almaktadır.

Genel tanımıyla ipotek şahsî bir alacak için kurulan ve bir kıymetli evraka bağlanmayan rehin hakkıdır. İpotek taşınmaz rehninin yalnız teminat görevini yerine getirir. İpotekte elden ele dolaşma fonksiyonu bahis konusu olmaz. Bundan dolayıdır ki ipotekli borç senedi ve gelir senedi gibi kıymetli evrak görevini ifa edemez. Diğer taraftan ülkemizde geniş uygulama alanı bulamaması sebebiyle ipotekli borç senedi ve gelir senedine yazımızda yer verilmeyecektir.

İpoteğin özellikleri aşağıdaki gibi tespit edilmiştir.

— İpoteğin görevi, alacağı temin etmekten ibarettir. Yaygın ifade ile teminat altına almadan ibarettir.

— İpotek, bir kıymetli evraka bağlanmaz. "Tapu Sicil"leri tarafından verilen "İpotek belgesi" kıymetli evrak olmayıp tescilin vukuunu ispata yarar.

— İpotek temin ettiği alacağa tam olarak bağlıdır. Örneğin, alacak çeşitli düşme nedenlerinden biriyle düşmüşse, tapu kütüğündeki, ipotek kaydının hukukî bir değeri kalmaz.

— İpotek ileride doğabilecek alacakları bile sağlama bağlayabilir. Bu hükme göre, ipotek var olan veya gelecekte var olmasına tarafların ih-

timal verdikleri her alacağı teminat altına alabilmektedir. İpotek, gelecekte doğmasına ihtimal verilen alacaklar üzerinde de kurulabildiği için, ipoteğin varlığı alacağında varlığını ispat etmez. Alacağın varlığı sadece ipoteğin varlığı ile gerçekleşmez. Bundan dolayıdır ki, ipotekli bir alacağın sahibi gerektiği takdirde alacağını ispatlamak zorundadır.

— İpotek toprak, madenler ve tapu kütüğüne bağımsız ve daimi olmak üzere ayrıca kaydedilen haklar üzerinde kurulabilir. Bir taşınmaz üzerinde, birden çok rehin bulunabilir. Böyle bir durumda, Medeni Kanunda değişmez dereceler ilkesi kabul edilmiştir. Bu sisteme göre, taşınmaz rehininin hangi derecelere göre teminat teşkil ettiği belirtilmelidir. Bir alacağın taşınmaz rehni dolayısıyla sağladığı teminat rehnin bulunduğu dereceye göre değerlendirilir. Bir derecenin üstünde veya altındaki rehin dereceleri o dereceyi ilgilendirmez.

— İpotekte sorumluluk, sadece kayıtlanmış taşınmaz ile sınırlı değildir. İpotekte sorumluluk, borçlunun bütün mal varlığını kapsamaktadır.

— Taşınmaz rehni (ve ipotek) tapu kütüğüne tescil ile kurulur.

bb - Taşınır Rehni:

Taşınır rehni, bir alacağın teminatı olup, borçlunun borcu ödememesi halinde, rehinalana, rehnedilen şeyi paraya çevirterek alacağını elde etmek yetkisini kazandırır.

Taşınır rehni, teslimli rehin ve alıkoyma hakkı olarak iki türdür. Teslimli rehnin meydana gelebilmesi için hukuki sebep (rehin sözleşmesi) ve zilyedliğin geçirilmesi (rehnedilen şeyin teslimi) zorunludur. Rehni'nin konusu paraya çevrilebilen şeylerdir.

Alıkoyma hakkı, teslimli rehinden farklı olarak sözleşmeden değil, ancak kanundan doğmaktadır. Alıkonulan şey taşınır veya kıymetli evrak olmalıdır.

2 - Teminat ve Ticaret Kanunu:

Alacağı teminat altına almanın bir yolu da Ticaret Kanunu'na göre düzenlenen kıymetli evraklar, daha çok kambyo senetleridir. İkraz işlemi sırasında düzenlenen çek, poliçe ve bono daha çok borcun vadesinde ödenmemesi durumunda takibe başvurulmakta hüküm ifade etmektedir.

C - TAKİP ve İCRA - İFLAS KANUNU :

Borçlar genellikle kendiliğinden (rıza ile) yerine getirilir. Bununla beraber borcunu rızası ile ifa etmeyen (ödemeyen) borçlular vardır. Bu durumda alacaklının, Devlet kuvveti yardımıyla alacağını tahsil etmesi İcra-İflas Kanunu ile düzenlenmiştir.

Kanunun hükümleri alacağın teminat alınma şekillerinin farklılığına göre özellik taşımaktadır. Bu nedenle, ayrıntıya girilmeden temin edilme şekillerine göre uygulamalara yer verilecektir.

İlamsız İcra:

İlamsız icra yalnız para alacakları için mümkündür. Rehinle temin edilmiş olan para alacağı bir kambyo (Çek, Poliçe, Bono) senedine de dayanmıyorsa genel haciz yoluna başvurulur.

Alacak bir kambyo senedine bağlı ise bunun haciz yolu ayrıdır.

İlamlı İcra:

Paradan başka alacaklar için (Örneğin menkul teslimi, gayrimenkul tahliyesi v.b.) ilamlı icra yoluna başvurulur.

Rehnin Paraya Çevrilmesi:

Alacak bir rehinle temin edilmişse, yani borçlu borcunun teminatı olmak üzere alacaklıya menkul veya gayrimenkul bir malını rehnetmişse bu yolla takip yapılır.

İhtiyati Haciz:

İhtiyati haciz, alacaklının bir para alacağının zamanında ödenmesini güvence altına almak için, borçlunun mallarına geçici olarak el konulmasıdır.

IV - BİLGİ ALMA:

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 148. ve 149. maddelerinin Maliye ve Gümrük Bakanlığı'na verdiği yetkiye ve Bakanlar Kurulu'nun 25.6.1991 tarih ve 13287 sayılı kararı ile yayınlanan "Mali İstihbarat Arşiv Yönetmeliği"ne dayanılarak konuyla ilgili olarak bilgi verme zorunlulukları getirilmiştir.

Bu zorunluluk akit, teminat ve takip aşamaları dikkate alınarak aşağıda ayrı ayrı açıklanacaktır.

1 - Akid Aşaması :

Yazımızın III/A bölümünde ikraz işlemlerinin akdin geçerli olabilmesi için ve ispat bakımından yazılı olarak yapılmasında fayda olduğu açıklanmıştır. Bu sözleşmeler genellikle noterlerde yapılmaktadır.

Bu sözleşmelerle ilgili olarak noterlerin devamlı bilgi verme zorunluluğu bulunmamaktadır. Ancak, tespit edildiği takdirde işlemlerle ilgili bilgi istenilebilir.

2 - Teminat Altına Alma Aşaması:

Yazımızın III/B-1. bölümünde alacağın teminat altına alınma yollarından biri olarak "İpotek" açıklanmıştır. Geçmiş yıllarda yaygın olan bu uygulama da alacaklı borçlunun gayrimenkulü üzerine ipotek tesis etmekte ve ipotek belgesi düzenlenmekte idi. Bu belgede, gayrimenkule ilişkin bilgilerin yanı sıra alacaklı ve borçlu hakkında bilgiler ve alacak tutarı, faiz nisbeti ve süre gibi bilgilere de yer verilmekteydi. Ancak, bu belgelerin incelenmek üzere Defterdarlıklara intikal etmesi sebebiyle son yıllarda bu yola başvurmada azalma gözlenmektedir.

Diğer taraftan 193 seri no'lu VUK'nu genel tebliği ile Tapu Sicil Müdürlüklerine tapu sicillerine kayıtlı gayrimenkullerin satışına ilişkin devamlı bilgi verme zorunluluğu getirilmiştir. Daha çok takip ve tahsil aşamasını ilgilendirmekle birlikte bu şekilde temin edilen bilgilerin kaynak olarak kullanılması mümkündür.

3 - Takip ve Tahsil Aşaması:

III/C bölümünde rıza ile ödenmeyen borçların temin edilme şekillerine göre takip ve talep edilmesine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

İlgili dairelerin ikrazata konu işlem ile ilgili olarak doğrudan bilgi alınamayacağı gibi 197 seri no'lu VUK genel tebliği ile icra ve iflas dairelerine getirilen devamlı bilgi verme zorunluluğu sonucunda toplanan bilgilerden de kaynak olarak yararlanılabilir. Her ne kadar bahis konusu bilgi verme zorunluluğu avukatlara yönelik olsa da temsil edilenlerin arasındaki ilişki ve dava konusunda bilgi kaynağını oluşturabilir.

V - İKRAZATÇILIĞIN VERGİ HUKUKU KARŞISINDAKİ DURUMU:

İkrazatçılık, Gelir Vergisi Kanunu'nda ayrıca düzenlenmemiştir. Konuyla ilgili ayrıntılı açıklama ve düzenleme 8.7.1972 tarihinde yayınlanan 104 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile yapılmıştır.

Bu tebliğde, "Ödünç para verme mutad meslek haline getirilmişse bu faaliyet ikrazatçılık sayılacak ve elde edilen gelir ticari kazanç olarak vergiye tabi tutulacaktır" açıklamasına yer verilmiştir.

Ödünç para vermenin mutad meslek haline getirilmesi ise "Herhangi bir kimsenin, birden fazla yılda tek şahsa veya bir yılda birden fazla şahsa borç para vermesi" olarak açıklanmıştır.

Tebliğ ikrazatçılıkta vergiyi doğuran olayı aşağıdaki şekilde açıklamıştır.

— Borcun vadesi aynı takvim yılına isabet eder ve borç da vadesinde ödenirse, faiz bu yılın geliri olarak vergilendirilir.

— Vadenin diğer yıla sirayet etmiş olması halinde de, faiz peşin tahakkuk ettirildiğinden, vergiyi doğuran olay bu yılda tekevvün etmiş olduğu cihetle, borçla ilgili bulunan faizin, o yılın geliri olarak vergilendirileceği açıktır.

— Borcun vade bitiminde ödenmemiş olması halinde ise, durum tamamıyla değişmekte ve konunun icraya intikal ettirilip ettirilmemediğine bakılması لازم gelmektedir.

Olay, vade bitiminde, borcun ödenmemesi sebebiyle icraya intikal ettirilmişse, bu takdirde peşin tahakkuk ettiği kabul edilen faiz dışında herhangi bir gelirden söz edilmeyeceğinden, yalnız borcun verildiği yıl için tarhiyat yapılmakla yetinilecektir.

Ancak, vade bitiminde alacaklı icraya mücaraat etmemişse, bu takdirde paranın tahsil edildiği tarihe kadar olan devreler gözönünde bulundurulmak suretiyle ayrı ayrı yıllar itibariyle tarhiyat yapılması gerekecektir.

VI - KONUyla İLGİLİ ÖRNEK YARGI KARARLARI:

Danıştay 3. Daire - 24.11.1987 - 1986/3578-1987/2648:

Borç alan kişilerin, borç para aldıklarına ilişkin ifadeleri, borç para veren kişinin ikrazatçılık yaptığının kanıtı olarak kabul edilir.

Danıştay 3. Daire 24.11.1987 - 1986/3612-1987/2649

Aralarında yakın akrabalık ya da sıkı iş ilişkisi bulunmayan kimseler arasında, önemli miktarlardaki meblağların, günün ekonomik koşulları çerçevesinde karşılıksız alınıp verilemeyeceği kuşkusuzdur. Bu nedenle, birden fazla kişiye borç para veren kişinin ikrazatçılık faaliyeti nedeniyle ticari kazanç hükümlerine göre vergilendirilmesi gerekir.

**VII - İKRAZATÇILIK İŞLERİNİN TESBİTİ VE
VERGİLENDİRİLMESİNDE DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR:**

Yazımızın yukarıdaki bölümlerinde ikrazatçılık işleminin genel çerçevesi ve çerçeve içindeki bazı ayrıntılara yer verilmiştir. Ancak ikrazat işlerinin tesbit ve vergilendirilmesinde aşağıda yapılan açıklamaların gözönünde bulundurulması yararlı olacaktır.

1 - İkrazat işleminin varlığı tespit edildiğinde öncelikle borçlu ve alacaklı arasında ilişkinin araştırılması gerekir. Aralarında yakın akrabalık ve sıkı ticari ilişki bulunmayanların karşılıksız para alıp veremeyeceği tabiidir.

2 - Aralarında yakın akrabalık bulunan kişiler arasındaki ikrazat işlemlerinin vergilendirilmeyeceği kabul edilmiştir. Sıkı ticari ilişki bulunan kişilerin ise ikraz işleminin kaynağı araştırılmalıdır.

3 - İkraz işleminde taraflar arasında akit bulunup bulunmadığına bakılmalıdır. Akit bulunmuyor ise tarafların bilgisine başvurulmalıdır. Her iki halde de, ikraz işlemine konu olan paranın anapara veya anapara + faiz olup olmadığı tespit edilmelidir.

4 - Her iki halde de, borcun verilme tarihi, vade ödeme tarihi, ödenmemiş ise icraya müracaat tarihi, belirlenmiş veya ifade edilmişse faiz nisbeti tespit edilmelidir.

5 - Alacak, rehlin hukuku çerçevesinde teminat altına alınmışsa, yazımızın III/B-1 bölümünde yapılan açıklamaların dikkate alınması gerekir. Teminat ipotek yoluyla sağlanmışsa, ipoteğin tesis tarihi ile fek veya terkin tarihleri tespit edilmelidir.

6 - Zamanında ödenmeyen alacak için icra yoluyla satılan gayrimenkul üzerine ipotek tesis edilmişse, ipoteğin kaçınıcı derece olduğu, yukarı derecelerdeki ipoteklerin tutarları ve icra yoluyla satış tutarı araştırılmalıdır. İcra-İflas Kanunu'nun 207. maddesine göre "Her sıranın alacaklıları ara-

larında müsavi hakka maliktirler. Bir sıra evvel ki alacaklılar alacaklarını tamamen almadıkça sonra gelen sıradakiler bir şey alamazlar."

7 - Alacak kambiyo senetleri ile teminat altına alınmış ve ispata elverişli kılınmışsa tutarların ana para veya ana para + faiz veya sadece faiz olup olmadığı tespit edilmelidir.

8 - Verilen borç karşılığında ayın şeklinde menfaat sağlanıp sağlanmadığı araştırılmalıdır. 89 ve 104 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliğ'lerinde "Ev kirasız, para faizsiz olarak menfaat sağlanması" vergilendirilmesi gereken ilişki olarak kabul edilmiştir. Tabi Medeni Kanun hükümlerine göre başka aynı menfaatlerde söz konusu olabilir. Böyle durumda anılan kanun hükümlerinin göz önünde bulundurulması gerekir.

9 - İkrizat işlemi "Devamlılık" ve "Tekerrür veya Taadüt" olup olmadığının tespiti gerekir. Arızl olarak veya tesadüfen ve ticari bir faaliyete bağlı olmayarak ikraz edilen paralar karşılığında elde edilen faizin menkul sermaye iradı olarak vergilendirilmesi gerekir.

10 - Devamlı şekilde borç para veren şahısların ayrıca, banker ad ve telakki edilerek Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinin de aranacağı açıktır. Ayrıca bu verginin ticari kazancın tespitinde gider olarak dikkate alınacağı gözönünde bulundurulmalıdır.

11 - Gelir Vergisi Kanunu'nun 1. maddesi hükmüne göre, kazanç ve iratların "safi tutarı" gelir vergisine tabidir. Bu nedenle, özellikle vergi dairesinin bilgisi dışında bırakıldığı tespit edilen ikrazatçılıkta giderlerin tespiti önem arz eder. Bu olaylarda, dava giderlerinin öncelik ve ağırlık kazanacağı açıktır.

12 - Faiz tutarının tespit edilmemiş olması ve ifade de edilmemesi durumunda uygulamada muhtelif görüşler mevcuttur. Faiz nisbetlerine bazı yasal düzenlemelerde yer verilmiştir. Bunlar Borçlar Kanunu'nun 72. maddesi, 2279 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Kanunu'nun 9. maddesi ve 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamededir. Ancak bu kanunlardaki hükümler ve nisbetler devamlı değişmekle birlikte ekonomik gelişmeye ayak uyduramadıkları görülmektedir. Bu sebeple, ikrazatçılarla ilgili olarak belli bir oranda faiz alındığının maddi delillerle tevsik ve tespitinin mümkün bulunmaması hallerinde, faiz miktarının, çevrenin hayat şartlarına, ekonomik bünyesine kendi piyasasına ve mevcut talebe göre tayini gerekir.

Diğer taraftan, tespit edilmesi ve dikkate alınması gereken daha birçok husus bulunduğu kabul edilmelidir. Yukarıda 12 madde halinde açık-

lanan hususların bir ölçüde genel çerçeve olduğu dikkate alınarak, uygulamaya konu edilen yasal düzenleme (kanunlar ve tebliğler) ve başka düzenlemeler göz önünde bulundurulmalıdır.

VIII - ÖNERİLER

Gerek tespitindeki zorluk, gerekse sosyal ve psikolojik sebeplerle "ik-razatçılık"ta mükellefiyetten kaçınma çok yaygındır. Gerçi, geçmiş yıllarda özellikle tapu sicillerinde yapılan "ipotek tesisleri" vasıtasıyla geniş ölçüde tespit ve vergileme yapılmıştır. Ancak buna rağmen, gerçekte oldukça yaygın olduğu halde, sektör tam anlamıyla vergilendirme kapsamına alınmamıştır.

İpotek tesisleri vasıtasıyla tespit ve vergileme yapılması ve bu alandaki istihbarat kolaylığı sebebiyle alacağı teminat altına alan, bu yöntemden kaçışa yol açmıştır.

Faaliyetin, alacağı teminat altına alan diğer yollara kaydığı gözlenmektedir. Bunlar, noterlerde yapılan karz akitleri ve kambiyo senetleridir. Bu nedenle, sektörün vergilendirme kapsamına alınabilmesi için noterlerden ve icra dairelerinden VUK'nun 149. maddesi uyarınca devamlı bilgi temin edilmesi yolları araştırılmalıdır.